

Bisera Suljić-Boškailo,
Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću²⁸

Stručni rad
Professional paper

POSEBNOSTI NAJSTARIJEG PUTOPISA KROZ KRALJEVINU BOSNU IZ 1530.

Sažetak

U radu se nastoji prikazati o čemu piše Benedikt Kuripešić u jednom od najstarijih objavljenih putopisa o Bosni *Itinerarium Wegrayss kün. May. Potschafft gen Constantinopel zu dem Türkischen Keiser Soleyman, anno XXX-MDXXXI*, objavljenom prvi put 1531. godine u Austriji na njemačkom jeziku, te kako je Kraljevina Bosna, a kako susjedne zemlje: Hrvatska i Srbija, opisane u ovom putopisnom dnevniku od 32 lista, odnosno 64 strane sa po 30 redaka, te sa 10 slika.

Zbog falsifikovanja teksta od raznih prevodilaca, u ovom radu sam tekst sa starog faksimila putopisa iz 1531. godine prevodila direktnim prevodom, a sve kako bih zaobišla falsifikovanje originala uljepšavanjem prevodom.

Ključne riječi: najstariji bosanski putopis, Kraljevina Bosna, Benedikt Kuripešić

---

²⁸ boskailo@gmx.de

Osnovni podaci o putopisu Benedikta Kuripešića

Dramatičnim opisom alarmantnog stanja u Evropi, pod snažnom i surovom najezdom Osmanlija, putopisac Benedikt Kuripešić, član grupe izaslanika austrijskog vladara Ferdinanda I koja je krenula preko Bosne turskom caru Sulejmanu II, da se mole za mir, započinje najstariji putopis kroz Bosnu, jednu nadasve vrijednu knjigu koja nam otkriva sveukupno stanje Kraljevine Bosne 1530. g.

Kraljevo izaslanstvo od 37 ljudi (23 plemića i 14 ljudi posluge), među kojima je bio i notar Kuripešić, i koje su predvodili tada dva čuvena plemića: Josip Lamberg, vitez i namjesnik iz Kranjske i Nikola Jurišić, vitez i namjesnik iz Hrvatske, krenulo je iz Ljubljane za Carigrad 22. augusta 1530. g. da bi se stiglo u Carigrad 17. novembra 1530. g., te nakon dvomjesečnog boravka u Carigradu, 22. 12. 1530. g. vratilo nazad, istim putem. U Ljubljani su se vratili 9. februara 1531. godine.

Znači, ova grupa Ferdinandovih izaslanika nije putovala uobičajenim putem preko Grčkog Beograda, zbog ratnih opasnosti, već putem koji je koristila turska vojska za svoje pohode ka Bosni i Hrvatskoj i koji se poklapao sa starim rimskim putem.

Autor ovog putopisa Benedikt Kuripešić je bio tada među Ferdinandovim izaslanicima u svojstvu prevodioca za latinski jezik. Ali, da ne bi džaba dangubio vrijeme u putu, kako u putopisu naglašava, on se uhvatio pera i bilježio to što je na putu vidio, čuo i sa izaslanicima doživio.

Mi danas nemamo Kuripešićev izvorni rukopis, ali imamo printano izdanje njegove knjige iz 1531. godine koji se čuva u Nacionalnom muzeju u Beču. Sačuvani prepis Kuripešićevog teksta, koji se, kako smo rekli, smatra istovjetnim sa njegovim rukopisom (pitanje je kako ga smatraju istovjetnim kada nemamo Kuripešićevog rukopisa da se uporede), nalazi se u dvorcu grofova Lamberg u Otenštajnu (Ottenstein) u Donjoj Austriji. Po tom otenštajnskom rukopisu grofica Eleonore Lamberg-Schwarzenberg izdala 1910. godine Kuripešićev putopis pod naslovom: „Itinerarium der Botschaftsreise des Josef von Lamberg und Niclas Jurischitz durch Bosnien, Serbien, Bulgarien nach Konstantinopel 1530“. Grofičino izdanje, odnosno otenštajnski rukopis, koji je tanskribovan u novije pismo nalazimo i u knjizi: „Itinerarium oder Wegrayß Küniglich Mayestät potschafft gen Constantinopel zudem Türkischen Keiser Soleyman. Anno 1530“, čiji je priređivač dr. Gerhard Noweklowsky. On u svojoj knjizi koja je objavljena u izdavačkoj kući Wieser-Verlag 1997. g. u Klagenfurtu u pogovoru tvrdi kako je grofičino izdanje sasvim malo izmijenio, sa veoma malim korekturama na polju tehničkih grešaka. Koliko je dr. Noweklowsky mijenjao pak, to izdanje, ne znamo tačno, ali upoređujući njegovu transkripciju sa faksimilom originalne Kuripešićeve knjige iz 1531. godine, koju također nalazimo u njegovom izdanju, primjetna su značajna odstupanja, odnosno razlike i pogreške, koje autor dr. Gerhard Noweklowsky pravi. No on u svom predgovoru pravi materijalne greške, kazavši, naprimjer, za stari bošnjački narod rimo-hrišćanske vjeroispovjesti, da je hrvatski narod, iako Kuripešić taj narod naziva *starim Bošnjama (alte Bossner) rimo-hrišćanske vjeroispovjesti*, dok Hrvate uvijek naziva Krabatima.

No i drugi naučnici i prevodioci ovog starog djela su često uzimali sebi za slobodu da mijenjaju original, onako kako je njima i vremenu tada odgovaralo, upadajući tako u klopku, gdje su kao po platnu slike tog starog vremena i tih starih majstora crtali današnje društveno, vjersko i političko stanje, falsifikujući tako jedno izvorno djelo i činjenice. Istačićemo ovdje samo kratko činjenicu koju ne smijemo zanemariti i zaboraviti, a to je, da su gotovo u svakoj zemlji Evrope, pa i svijeta, nekada živjeli, višebožci, ili pagani, koji su kasnije primili, neki jedno vjersko učenje, drugi drugo, treći treće, te su opet sa prilikama ili dolaskom nekih novih moćnika nad njima prihvatili još jedno novo vjerovanje ili vjersko učenje i prakticiranje vjere, silom se tako utapajući u nove zajednice, nove vjerske zajednice koje su zatim prerastale u nove narode. I tu dolazi do falsifikovanja, jer oni koji pokušavaju tako dokumente prepraviti i podesiti vremenu u kojem žive, prave od originala falsifikat. Kuripešićev putopis je također često pogrešno interpretiran ili preveden. U takav jedan milje ili klopku upada i naš prvi prevodilac cjelokupnog ovog putopisa Đorđe Pejanović sa svojim prevodom pod nazivom: «Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530., Svjetlost, Sarajevo 1950.» Upoređujući njegov prevod sa originalnom knjigom, da se primjetiti da je on znao izostavljati dijelove rečenice, ili riječi, prevodio nekad i ne baš tačno ono što je od važnosti za Bosnu. Da se primjetiti da je više prevodio sa grofičinog izdanja, iako mu je i originalna knjiga bila dostupna, jer on u svom prevodu piše kako se od izdanja iz 1531. g. sačuvalo nekoliko primjeraka, te da se jedan primjerak nalazi u biblioteci Muzeja u Sarajevu (Kuripešić 1950: 8), a skoro istodobni prepis prvobitnog teksta putopisa nalazi u grofovskom Lamberškom dvorcu Otenštajnu u Donjoj Austriji, dodajući:

«Oba teksta poklapaju se uglavnom u pogledu samih podataka i događaja. Razlika je samo u nekim detaljima i u različitom pisanju imena rijeka, mjesta, planina, brda, tvrđava i osobnih imena. Osim toga tekst od 1531 godine ima predgovor, a onaj od 1910 nema, dok izdanje od 1910 godine ima miljkaz puta od Raba do Carigrada, a tekst od 1531 nema» (Kuripešić 1950: 8).

Napomenimo da na našim prostorima postoje još dva nepotpuna prevoda ovog starog putopisa, kojima se Pejanović najvjerojatnije služio, jer on o tome u svojoj knjizi piše sljedeće:

„Prvi prevod na srpsko-hrvatskom ovoga putopisa potiče od Čede Mijatovića, koji ga je publikovao u listu «Vidovdan», u Beogradu 1863 godine. Prevod nije potpun (samo do Jedrena). Petar Matković, član Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, pisao je opširno o ovom putopisu u Radu Jugosl. Akademije, knj. 65, i tom prilikom citirao «što vjernije njegovu sadržinu» (veći dio putopisa). Oba su prevoda sa štampanog djela od 1531 godine.“ (Kuripešić 1950: 10)

Pored toga mi imamo i izdanje iz 1983. g. od Srećka M. Džaje i Joze Džambe gdje je objavljen faksimilni prepisak prema izdanju iz 1531. uz pogovor priređivača knjige pod naslovom: „Itinerarium der Gesandtschaft König Ferdinand I. von Ungarn nach Konstantinopel 1530.“ Ovdje su obrađena imena mjesta koja se pominju u starom putopisu. Napomenimo da je knjiga štampana u veoma malom tiraži i teško se uopšte može naći.

Ko je Benedikt Kuripešić – autor najstarijeg putopisa kroz Bosnu

Putopisni dnevnik Benedikta Kuripešića: „Itinerarium Wegrays kün. May. Potschafft gen Constantinopel zu dem Türkischen Keiser Soleyman, anno XXX-MDXXXI, nema na svojim

koricama imena autora, ali na početku knjige se sam putopisac javlja i daje nekoliko podataka o sebi kao tumaču za latinski jezik koji je krenuo na put ka Carigradu sa austro-ugarskim izaslanicima.

/ als oratorn gesanten un Botschafften/ Lateinischer Tulumätscher/ ...

U to istom odjeljku, u nastavku teksta, on dodaje i svoju namjeru na tom putu, gdje kaže:

«/zato sam ja (da ne bih gubio samo onako vrijeme) riješio da sva mjesta gdje smo danili i noćijevali/ planine rijeke/ doline/ predjele i prilike zemalja/ kroz koje se prolazi/ zajedno sa umješnostima/navikama/ i običajima ljudi koji tu žive/ i vrijednoćama/ kako ih vidjeh opišem». (Kuripešić 2023: 4)

/darumb ich mir (nach dem ich die zeit nit vm sunst verliere fol) fürgenommen alle tägliche un nächtliche leger/ berg wasser/flüß/thäler/egend unnd gelegenhait der Lender/ dadurch wir gezoge/ sampt den geschicklichkeiten/gewohaiten/ und gebreüchen der leut so darinnen wonen/ gar fleissiglichen/ un wie ichs gesehen zübeschreiben. (Kuripešić 1531: 4)

Kao što je vidljivo iz teksta, ovdje Kuripešić ne kazuje svoje ime već koristi samo riječ „ja“. Svoje ime pak, piše na kraju spiska imena izaslanika koje on popisuje i o njima kratko nešto i doda:

/ i sa mnom Benediktom/ Kuripešićem od Obernberga/ kao tumača latinskog jezika/... (Kuripešić 2023: 6)

/ un mit mir Benedicten/ Curipeschitz vonn Obernburg/ als lateinischen dulmetschen/... (Kuripešić 1531: 6)

Smatra se da su u mnogim dijelovima knjige pak, riječ imali i drugi članovi grupe izaslanika, znači ne samo Kuripešić, jer u knjizi susrećemo i to da autor kaže „mi smo vidjeli“, što znači množinu, te je to i potvrda da su mnoge zapisane važne historijske činjenice koje on tu ističe i vjerodostojne, te ne bi trebali njegove izjave i opise uzeti samo kao površno viđenje putopisca, već kao vjerodostojan dokument. O tome prevodilac Đ.Pejanović u predgovoru svog prevoda kaže sljedeće:

„U Kuripešićevom putopisu nalaze se ne samo njegova zapažanja, nego i zapažanja obrazovanih članova poslanstva, a na prvom mjestu viteza Nikole Jurišića, jednog od dvojice poslanika i nasljednog komornika u Hrvatskoj, koji je dobro poznao prilike ne samo u Hrvatskoj, nego i u susjednoj Bosni.“ (Kuripešić 2023: 9)

Ali pored toga što su i neki drugi članovi imali svoju riječ, ipak je autor putopisnog dnevnika bio Benedikt Kuripešić, po rođenju Slovenac, koji govori slavenske jezike, tako da mu nije teško razgovarati sa stanovništvom koje sreće na svom putu po Balkanskim zemljama, sa kojima je u prilici popričati i pisati o njihovim tužnim životnim pričama i tiraniji turskog vladara nad njima. Da napomenemo ovdje da Benedikt Kuripešić sebe ne vidi kao Slovenca, već kako u knjizi sam kaže, kao Nijemca, te i svoj putopisni dnevnik piše i objavljuje na njemačkom.

O Kuripešću se inače ne zna puno. Smatra se da je rođen negdje oko 1490. godine u Obenburgu/ (Gornji grad), današnji Kamnik, 15 km udaljen od Ljubljane. Pretpostavlja se da je završio visoke škole, jer se u putopisnom dnevniku vide njegovi široki pogledi i razmišljanja. Kako i iz njegove knjige saznajemo, on je bio tumač latinskog i govorio je njemački i slovenski (slavenske jezike). Pored toga bio je i notar u Lajbahu (Laibach). Napisao je i objavio razgovor dvaju stajskih momaka o strahu od putovanja u Konstantinopolj: «Ein Disputation oder Gesprech zwayer Stalububen als Frucht der Reise nach Konstantinopel. Ne zna se kada je umro. (vidi G. Neweklowsky 1997.)

Kuripešićeva knjiga se uopšteno smatra putopisom, iako ona ima sve odlike putopisnog dnevnika, jer je napisana u formi dnevnika koji autor vodi na ovom poslovnom putovanju. Formu putopisa kojeg karakterišu istinitost opisivanja i subjektivnost izbora i percepcije, te svoje vjerodostojnosti Kuripešićeva knjiga je zadovoljila, ali u njoj, na mnogim mjestima, posebice kod povratka puta izaslanika, nalazimo veoma često formu dnevnika puta, gde su informacije o dnevnom putu veoma kratke, većinom u jednoj rečenici, gdje imamo samo datum, kratko rutu pređenog puta, te mjesto gdje se prenoćilo. I zbog toga ovo djelo ne možemo uzeti samo kao putopisnu literarnu formu, već i kao važan dokument vremena u kojem je tekst nastao.

Analizirajući knjigu i upoređujući je sa prilikama tog vremena ne možemo da ne zaključimo da se autor držao obećanog, vjerno opisujući život ljudi, oživljavajući vrijeme i prostor kojim je hodio. On je pisao istinu o Bosni i Balkanskom poluostrvu u vremenu u kojem su se dešavale velike promjene što se tiče naroda i vjera na Balkanu, iz čega je kasnije nastalo novo stanje koje i danas traje.

Slovenija, Hrvatska i Srbija u putopisu

Iako se krenulo iz Ljubljane, putopisac ni jednom riječju ne pominje i ne opisuje Sloveniju u svom putopisu.

Hrvatska (Crabaten/Croatien) se u putopisu pominje 7 puta: 3 puta, kada nabraja imena Hrvata koji su među izaslanicima pošli na put, te 4 puta u kontekstu s Bosnom, od toga 3 puta gdje dodaje da se neki bosanski junaci opjevavaju u Hrvatskoj, i jednom u kontekstu sa krađom Bosanskih dobara u pograničnim predjelima, od strane Hrvatske:

„Zaista je zemlja Donja Bosna veoma brdovita/ i posvuda su velike šume a na malo mjesta/ posebno na graničnim dijelovima je obrađena/ iz razloga jer je od Hrvatske (Crabaten)/ i drugih strana često pljačkana.“ (Kuripešić 2023: 21,22)

„Erstlich ist das land Niderbossen fast gepyrgig/ und hat allenthalben grosse wälder un an wenig orten/ vorauß an den Gränitzen erpawt auß ursachen/ das sie von Crabaten/ und andern orten offt beraubt.“ (Kuripeschitz 1531: 21, 22)

Zemlju Srbiju (land Seruia) Kuripešić je pomenuo samo jednom, kazavši kako zemlju Serviu, Nijemci vide kao Zurfsku zemlju.

„Zemlja Srbija (Servia)/ tako mi Nijemci nazivamo Zurfe/ ima svoj sopstveni jezik/ tako oni jezik zurfski zovu/ a on je isto tako jedan vindski jezik/ Narod ove zemlje/ vrlo je bogobojažljiv/ i čuva se koliko je god to moguće/ od zla i grijeha. Iako ova zemlja ima mnogo visokih planina/ ipak u njoj ima puno vinograda/ i raznovrsnih žitarica/ koje tu rastu u izobilju/ te ima mnogo srebrene rude/ tako da turski car iz tog srebra/ koju iz zurfska zemlje uzima/ sav svoj novac kuje.“ (Kuripešić 2023: 42)

„Dz land Seruia/ so wir teütschen nenne Surffen/ hat ein eigne sprach/ so sy Surffisch sprach nennen/ und ist auch ein Windisch sprach/ das volck dises lands/ ist fast Gotsföchtig/ und verhüt sich wo es im müglich ist/ vor ubel und sünden.

Wiewol das land etlich groß berg hat/ yedoch vil Wein wachs/ auch allerlay trayud/ gar gnügsam darinn wachsen mag/ und fast vil silber ertz/ also dz der Türckisch keiser auß dem silber/ foer aus Surffen land hat/schier all sein münzu schlecht. (Kuripeschitz 1531: 42)

U pasusu prije ovog dijela Kuripešić govori o Zurfskoj zemlji čiji dio počinje s početkom Kosova i proteže se od Dunava. To je zemlja koja je u početku gotovo posve ravna, zatim dolazi Kosovo polje koje je 12-14 milja široko i opet gdje blagostanje vlada i bajna slika obrađenih sela sa po jednom crkvom i sveštenikom kojeg narod plaća sve dok je živ. I ponovo su ovdje stanovnici Zurfi koji su vjere Svetog Pavla, znači Pavličevci, sekte ili učenja koje je došlo iz Armenije.

Bosna / Kraljevina Bosna u putopisu

Bosna (Bossen/Wossen), odnosno Kraljevina Bosna (Künigreich Bossen), koju putopisac dijeli na Gornju Bosnu (Ober Bossen) i Donju Bosnu (Nider Bossen), koristeći za današnje Sarajevo ime (Verchbossen/Verbossen), te za stari bosanski narod, odnosno starosjedioce Bosne, stari Bošnjaci ili samo Bošnje (alte Bossner ili Boßner) u knjizi Kuripešić spominje na više od 32 mjesta.

U suštini ovaj putopisni dnevnik više od polovine svoje knjige posvećuje putovanju kroz Kraljevinu Bosnu, koju opsežno i sažeto autor opisuje (za razliku, kako smo već vidjeli, od Slovenije, Hrvatske i Srbije), tako da čovjek može, čitajući ovaj putopis, dosta dobro stvoriti predstavu života u Kraljevini Bosni 1530 g.:

„U pomenutoj Kraljevini Bosni našli smo tri nacije i tri vjere.

Prvi su stari bosanski narod Bošnje (alten Boßner)/ oni su rimsko hrišćanskog vjerovanja/ koje je Turčin osvojivši Kraljevinu Bosnu sa njihovom vjerom uzeo/ i tako ih u njoj ostavio.

Drugi su Zurfi (Surffen)/ zovu ih Vlasima/ a mi ih zovemo Cigama odnosno Martolozima/ oni dolaze od mjesta Smedereva i Grčkog Beograda/ i vjere su Svetog Pavla/ i mi ih uzimamo za dobre hrišćane/ jer mi ne nalazimo razlike između njihove i Rimske vjere.

Treća nacija/ su pravi Turci/ oni isti/ i posebni su kao ratnici i državni službenici/ vladaju sa velikom tiranijom/ nad obije ranije navedene nacije/. Hrišćane i potčinjene/ je tako do sada Turčin/ zato što su zemlju gradili/ u svojoj vjeri ostavio/ a sve one koji su zbog mladosti/ ili iz lakoumnosti vjeru dali/ odobrio im je njihove sveštenike/ crkve/ i drugi red da održavaju.

Oni nisu, iz razloga jer obrađuju zemlju, morali da plaćaju ni jedan drugi porez, osim godišnje jednu ugarsku forintu, a to je da 50 aspri daju po domaćinstvu.“ (Kuripešić 2023: 21)

„Item wir haben in berürtem Künigreich Bossen dreyerley Nationes unnd glaubens gefunden.

Die ersten seind die alten Boßner/ die seind des Römischen Christenlichen glaubenns/ die hat der Türck in erobzüg des Künigreichs Bossen in irem glauben angenommen/ unnd darinn beleiben lassen.

Die andern seind Surffen/ die nennen sie Walachen/ und wir nenen sie Zigen oder Marcholosen/ die komen vo dem ort Schmedraw un Griechisch Weyssenburg/ und haben S. Pauls glauben/ die achten wir auch für guet Christen/ daen wir finden kain unterscheid von dem Römischen glauben. Die drit Nation/ seind die rechten Türcken/ die selben/ und sonderlich so Kriegbleut un Ambtleut seind/ herschen mit grosse Tyranny/ uber bayd vorhenant Nation/ Christen un underthonen/ yedoch so hat sie der Türck bißcher/ allain das sie das land gepaut/ bey irem glaube glassen/ on allen welche sich auß jungehait/ oder auß leichfertigkeit in der glauben geben haben/ hat inen auch vergundt ire prister/ kirchen/ und ander ordnung zühalten.

Sie seind auch von iren erpawten gründen kein andern zynß dan jürlich einen Ungerischen guldin das ist fünfftzig Asper von einem hauß zü gebenn schuldig gewest“ (Kuripeschitz 1531: 21)

Gornju Bosnu (*Ober Bossen*), što znači od (Vrhbosne) Sarajeva do Kosova Polja, Kuripešić opisuje tek kada ju je on posve sa izaslanicima prešao. U putopisu on i taj dio uopšteno o narodima, vjerama i životu ovako sažima:

„Prvo tako Gornja Bosna nije divlja/ brdovita/ kao Donja Bosna/ već je dugim pašnjacima i visoravnima sa ogoljenim brdima okružena/ sa malo obrađenih polja/ osim polja i njiva koja su kod grada Vrhbosne/ Stanovnici ove zemlje/ su pripadnici dviju nacija/ a to su Turci i Zurfi/ o kojima je ranije govoreno/ Oni imaju svoje svještenike i crkve po hrišćanskom redu/ Isto ona tri manastira/ o kojima u svom dnevnom opisu pišem/ napravio je Grčki car/ zvani car Stefan/ No najviše ima Turaka/ koji su ratnici/ i koji primaju od turskog cara za svoju službu novac/ koju oni zovu timar/ U spmenutoj zemlji/ naime od Prusca do grada Vrhbosne/ tu gdje sjedi Husref-beg paša ili glavni čovjek/ i u Kraljevini Bosni svoje prebivalište ima/ na svojim dvorovima sjede/ i vladaju nad Surfima sa velikom tiranijom/ kao što je prije rečeno. Kraljevina Bosna nije prema svojoj prilici gusto naseljena/ a saznao sam i uzrok tome.

Prvo/ tako umire narod mnogo godina od kuge.

Kao drugo/ Zurfi/Zitzen i Martolozi/ zbog šecovanja kamate i radi teških nameta vladara/ gotovo da svi bježe.

Kao treće i najvažnije je to/ što turski car/mlade i okretne ljude/ kao što je prije rečeno/ uzima i odvodi iz zemlje/ jer svi njegovi janičari/ i najbolji sluge i službenici/ i glavni ljudi su Bošnjke. /Turci ih smatraju najboljima/najpobožnijima/najvjernijima narodom/ koji voli da se izdaju kao pravi Turci i ponose se time/njima se više vjeruje isto nego pravim Turcima.

Oni su uistinu okretnošću i ljepotom svoga bića/ što se primjećuje veoma različiti od Turaka/ jer oni su mnogo ljepše okićeni/nego su Turci.

Zemlja ima na mnogo mjesta zlata/ i radionica za ispiranje zlata/ i srebrene rude/ Očito je da je/ Bosna u vrijeme Hrišćana jedna lijepa i obrađena zemlja bila/ Vinova loza rasla je na mnoga mjesta, a sada se sadi samo oko Višegrada i Novog Pazara...» (Kuripešić 2023: 32,33)

„Erstlich so ist Oberbossen nicht so rauch/ pyrgig/ als Niderbossen/ sonnder mit langenn hohen Alm auß blossen pergen umbgebenn/ wenig newer velder/ on allain was bey der Statt und veld

Oberbossen ist/ Die ynwoner des lands/ seind von zwaien nationen/ das seind Türcken und Surffen/ davon vorgemelt ist/ die haben ire priester und kirchen nach Christenlicher ordnung/ Auch die drey Clöster/ davon ich yetz inn täglicher Beschreibung meldung gethon/ hat ein Griechischer Kaiser/ genant Kaiser Stephan gestiftt/ doch seind die meistenn Türcken/ so kriegsleut seind/ und die vom Türkischenn Kaiser diennst gelt habenn/ das sie Tymmar nennen/ inn berürtem land/ und nemlich von Prussatz biß inn die Stat Verbossen/ da der Ußreffweg Wascha oder hauptman/ im Künigreych Bossen sein wohnung hatt/ auff yhren höfen gesessenn/ die herschenn über die Surffen mitt grosser Tyranny/ wie vor gemelt ist.

Das künigreich Bossen ist nach der gelegenheit der grösse nit wol besetzt/das hab ich dreyerlay ursach erfragt/

Erstlich/ so stürbt es an der Pestilentz nur vyl jar.

Zum andern/das die Surffen/Zitzen un Martholosen/von wegen der schatzung der zinß und beschwerung der Herrschafft/vast weg flyehen.

Für das drit und mayst/das der Türgisch keyser/das jung und dz geschickt volk/ wie obberürt ist/ auß dem land nimpt/dan alle seine Janitzaren/unnd besten dyenst unnd Amptleut/auch Hautbleut sind die Boßner/seind auch bey dem Türcken für das frümest/getreüwest volck beschryen/die sie auch für die rechten Türcken lieben/ und berümen/ trawen ihnen auch vil mehr dan den rechten Türcken. Sie seind auch warlich an der geschicklichait un schöne irer person/weit underschydlich under den Türken zü erkennen/dan sie vil schöner geschmuckter seind/als die Türken.

Das land hat an viel orten Gold/Waschwerck/unnd Sylber ertz/Es ist augenscheynlich/das Wossen bey zeiten der Christen ein vast schön wol erpawt land ist gewesen/auch an vil orten Weyn wachß/yetz hat es allain umb Vischgrad und Nouipasar wein wachß/ ... , (*Kuripeschitz* 1531: 32-33)

I ovo Kuripešićevo sažimanje stanja i života naroda u ovom dijelu Bosne, vjerovatno je praćeno sugestijama i odobravanjem i drugih važnih putnika, kao naprimjer plemića i viteza Jurišića, koji najbolje poznaje stanje u Bosni, kako zbog poznavanja jezika, tako i zbog pozicije koju uživa družeći se s vodećim ljudima i Austrougarske i Hrvatske i tadašnje Kraljevine Bosne.

Zaključak

Putopisni dnevnik Benedikta Kuripešića svjedočenje je o jednom mračnom vremenu: sažeto, jasno i istinito iznošenje stvarnosti u zemlji Bosni koju gaze i porobljavaju neki strani moćni ljudi. Ova knjiga je jedan od rijetkih izvora opisa života u Bosni za vrijeme prvog stoljeća turske vladavine i ona je bitna ne samo za historiografiju, već i za etnografiju, sociologiju, topografiju, orografiju, te hidrografiju Bosne, kako često ponavljaju, s pravom, oni koji su se bavili ovom knjigom.

Zbog višeslojnosti ovog putopisa - otvorenih kapija kroz koje možemo ući i vidjeti mračnjaštvo srednjeg vijeka u Bosni - ovo književno djelo bi, svi oni koji traže istinu o Bosnu, trebali zlatom ispisati - tolika mu je vrijednost, posebno za današnje vrijeme, kada, toj tada velikoj Kraljevini Bosni, su otkinuli i otkidaju i danas dio po dio, uzimajući njenom stanovništvu pravo na sopstveni izbor života, čupajući mu dušu, negiranjem jedne drevne države, zadugo čak i velike kraljevine

Literatura

„Itinerarium Wegrayss kün. May. Potschafft gen Constantinopel zu dem Türkischen Keiser Soleyman, anno XXX-MDXXXI“

Kuripešić, Benedikt: *Putopis kroz Bosnu, Srbiju, Bugarsku i Rumeliju 1530* [preveo sa njemačkog Đorđe Pejanović], Sarajevo: Svjetlost, 1950.

Noweklowsky, Gerhard: „Itinerarium oder Wegrayß Küniglich Mayestät potschafft gen Constantinopel zudem Türkischen Keiser Soleyman. Anno 1530, Klagenfurt, Wieser-Verlag 1997.

MERKMALE DES ÄLTESTEN REISEBUCHS DURCH DAS KÖNIGREICH BOSNIEN AUS DEM JAHR 1530.

Zusammenfassung

Diese Arbeit versucht folgende Frage zu beantworten: Was genau schreibt Benedikt Kuripeschitz über das Königreich Bosnien und die Nachbarländer: Slovenien, Kroatien und Serbien in dem ältesten veröffentlichten Reisebericht über Bosnien von 64 Seiten, mit je 30 Zeilen und 10 Bildern mit dem Titel: Itinerarium Wegrayss kün. Potschafft gen Constantinopel zu dem Türkischen Keiser Soleyman, anno XXX-MDXXXI, erstmals 1531 in Österreich in deutscher Sprache veröffentlicht.

Um eine Verfälschung des Originals, wie durch verschiedene Übersetzer passiert wurde, zu vermeiden, habe ich in dieser Arbeit den Text direkt aus dem alten Faksimile des Reiseberichts aus 1531 Wort für Wort als neu (Direktübersetzung) übersetzt, ohne Textverschönerung.

Schlüsselwörter: der älteste bosnische Reisebericht, das Königreich Bosnien, Benedikt Kuripešić